

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
ریاست پوهنتون هریوا
معاونیت تحقیقات علمی
آمریت تحقیقات علمی

پالیسی تحقیقات علمی پوهنتون هریوا

بهار ۱۴۰۵

۱. مقدمه

پوهنتون هریوا به منظور توسعه فرهنگ تحقیق، تولید دانش، حل مشکلات جامعه، ارتقای کیفیت آموزش عالی و جهت‌دهی فعالیت‌های پژوهشی بر اساس نیازهای واقعی جامعه و بازار کار، این پالیسی را تدوین نموده است. این پالیسی چارچوب عمومی انجام تحقیقات علمی، نیازسنجی، اجرا، نظارت، ارزیابی و نشر تحقیقات علمی را در سطح پوهنتون تنظیم می‌نماید.

فصل اول: احکام عمومی

ماده ۱: اهداف پالیسی

این پالیسی با اهداف ذیل ترتیب گردیده است:

۱. تنظیم و انسجام فعالیت‌های تحقیقاتی در پوهنتون
۲. ترویج فرهنگ تحقیق علمی معیاری
۳. تشخیص نیازهای تحقیقاتی جامعه و نهاد
۴. جهت‌دهی تحقیقات بر اساس اولویت‌های ملی و اجتماعی
۵. ارتقای کیفیت مقالات علمی و پروژه‌های تحقیقاتی
۶. حمایت از نوآوری و تولید دانش
۷. رعایت اصول اخلاق تحقیق و امانت‌داری علمی
۸. جلوگیری از سرقت علمی و تخلفات اکادمیک
۹. ایجاد سیستم منظم نظارت، ارزیابی و آرشیف تحقیقات

ماده ۲: ساحه تطبیق

این پالیسی بر تمامی فعالیت‌های تحقیقاتی ذیل قابل تطبیق است:

۱. تحقیقات استادان
۲. مونوگراف‌ها و پایان‌نامه‌های محصلان
۳. مقالات علمی
۴. پروژه‌های تحقیقاتی
۵. کنفرانس‌ها و سمینارهای علمی
۶. تحقیقات مشترک داخلی و خارجی
۷. مجلات و نشریات علمی پوهنتون

ماده ۳: اصطلاحات

تحقیق علمی: فعالیت منظم علمی به منظور تولید، تحلیل و توسعه دانش.

نیازسنجی تحقیقاتی: فرآیند تشخیص اولویت‌ها، مشکلات و موضوعات مورد نیاز برای تحقیقات علمی.

پلجریزم (Plagiarism): استفاده از ایده‌ها، کلمات، ساختار فکری، تصاویر یا آثار دیگران بدون ذکر منبع و ارائه آن به نام خود.

محور تحقیقاتی: موضوعات اولویت‌دار تعیین شده برای انجام تحقیقات علمی.

مشابهت علمی: میزان تشابه محتوای یک اثر علمی با منابع دیگر که از طریق سیستم‌های بررسی مشابهت تشخیص می‌گردد.

فصل دوم: روند نیازسنجی تحقیقات علمی

ماده ۴: هدف نیازسنجی

نیازسنجی تحقیقاتی به منظور:

۱. شناسایی مشکلات علمی و اجتماعی
۲. تعیین اولویت‌های تحقیقاتی
۳. جلوگیری از تحقیقات تکراری
۴. هماهنگی تحقیقات با نیازهای جامعه و بازار کار
۵. تقویت تحقیقات کاربردی انجام می‌گردد.

ماده ۵: روند و مراحل نیازسنجی تحقیقات علمی

مرحله اول: جمع‌آوری معلومات و نیازسنجی

نیازسنجی مربوطه و معلومات مورد نیاز در سطح پوهنچی‌ها از طریق:

۱. جلسات علمی و مشورتی و تحلیل مشکلات جامعه و بازار کار
۲. مصاحبه با ذینفعان
۳. پرسش‌نامه‌های نیازسنجی و اخذ نظریات استادان، محصلان و نهادهای مرتبط جمع‌آوری می‌گردد و کتبا با کمیته مرکزی تحقیقات علمی شریک می‌گردد.

مرحله دوم: تحلیل نیازها

در این مرحله در جلسه کمیته مرکزی تحقیقات علمی:

۱. نیازهای مشابه دسته‌بندی می‌شود؛
۲. موضوعات قابل تحقیق مشخص می‌گردد؛
۳. اولویت‌های کوتاه‌مدت و درازمدت تعیین می‌شود.

مرحله سوم: تعیین محورهای تحقیقاتی

بر اساس نتایج تحلیل، حوزه‌های تحقیقاتی هر پوهنچی در کمیته مرکزی تحقیقات علمی تعیین می‌شود؛

۱. موضوعات تکراری حذف می‌شود.
۲. موضوعات مطابق نیاز جامعه تنظیم می‌گردد؛

مرحله چهارم: تأیید و تصویب

محورهای تحقیقاتی توسط معاونیت تحقیقات:

۱. به شورای علمی پوهنتون ارائه می‌گردد؛
۲. پس از تصویب در شورای علمی قابل اجرا می‌باشد.

مرحله پنجم: نشر و تطبیق

پس از تصویب در شورای علمی:

۱. محورهای تحقیقاتی توسط معاونیت تحقیقات علمی به پوهنچی‌ها ابلاغ می‌گردد؛
۲. مبنای انتخاب موضوعات تحقیقاتی قرار می‌گیرد.
۳. در وب‌سایت پوهنتون نشر می‌شود؛

ماده ۶: مکانیزم / فرایند طی مراحل آثار علمی در پوهنتون هریوا

نحوه طی مراحل مقالات علمی ملی	
-۱	تأییدی عنوان و محتوای مقاله در کمیته تحقیق پوهنجی؛
-۲	تأییدی عنوان و محتوای مقاله در کمیته مرکزی تحقیقات علمی؛
-۳	نشر مقاله در مجلات علمی - تحقیقی ملی؛
-۴	ارایه مقاله به شکل سمینار علمی و شریک سازی نتیجه مقاله؛
نحوه طی مراحل مقالات علمی بین المللی	
-۱	تأییدی عنوان و محتوای مقاله در کمیته تحقیق پوهنجی؛
-۲	تأییدی عنوان و محتوای مقاله در کمیته مرکزی تحقیقات علمی؛
-۳	نشر مقاله در مجلات تأیید شده علمی - تحقیقی بین المللی؛
-۴	معرفی مقاله و ژورنال به ریاست تألیف و ترجمه وزارت تحصیلات عالی؛
-۵	ارایه مقاله به شکل سمینار علمی و شریک سازی نتیجه مقاله؛
نحوه طی مراحل پروژه های تحقیقاتی و تحقیقات پالیسی	
-۱	نیاز سنجی رسمی از ادارات دولتی و تعیین محورهای تحقیقی (بر اساس ماده ۵ پالیسی تحقیقات پوهنتون هریوا)؛
-۲	تأیید عنوان و پروپوزال تحقیق (مطابق با محورهای اعلان) شده در جلسه دیپارتمنت مربوطه؛
-۳	اخذ تأییدی کمیته تحقیق پوهنجی و شورای علمی پوهنجی؛
-۴	ارائه پروپوزال و پیشنهاد بودجه در کمیته تحقیق مرکزی و اخذ تأییدی کمیته؛
-۵	اخذ تأییدی شورای علمی پوهنتون و تصویب بودجه؛
-۶	اخذ مکتوب رسمی آغاز تحقیق از معاونیت تحقیقات علمی؛
-۷	ارائه نتیجه تحقیق به کمیته تحقیق پوهنجی؛
-۸	ارائه نتیجه تحقیق به کمیته تحقیقات مرکزی و اخذ مجوز نشر مقاله از معاونیت تحقیقات علمی؛
نحوه طی مراحل تألیف یا ترجمه کتابهای درسی یا ممد درسی	
-۱	ثبت عنوان کتاب (تألیف / ترجمه) درسی یا ممد درسی در دیپارتمنت؛
-۲	اخذ تأییدی سرفصل ها و محتوای کتاب از کمیته نصاب پوهنجی؛
-۳	اخذ تأییدی کمیته تحقیق پوهنجی و شورای علمی پوهنجی؛
-۴	اخذ تأییدی کمیته مرکزی نصاب و کمیته مرکزی تحقیقات علمی؛
-۵	اخذ تأییدی شورای علمی پوهنتون؛
-۶	ارسال اثر به ریاست تحقیق، تألیف و ترجمه وزارت تحصیلات جهت اخذ ISBN نمبر کتاب و اخذ مکتوب مجوز نشر اثر؛
نحوه طی مراحل آثار علمی جهت ترفیع استادان	
.۱	انتخاب عنوان و موضوع اثر علمی
➤	پیشنهاد عنوان و تأیید در دیپارتمنت
➤	تصویب در کمیته تحقیقات فرعی و ارسال به معاونیت تحقیقات پوهنتون
➤	بررسی و تصویب در معاونیت تحقیقات
.۲	تحقیق، نگارش و نشر اثر علمی
➤	تدوین اثر توسط نویسنده
➤	ارسال به تقریظ و داوری
.۳	بررسی و ارزیابی در سطح دیپارتمنت
➤	ارائه دو کنفرانس علمی
➤	تأیید دوسیه در شورای علمی پوهنجی
➤	ارسال دوسیه به آمریت امور استادان (کمیته ترفیعات)
.۴	بررسی در کمیته ترفیعات علمی پوهنتون
➤	چک و بررسی نهایی در کمیته ترفیعات علمی
➤	تأیید در شورای علمی پوهنتون
.۵	ارسال به وزارت تحصیلات عالی

فصل سوم: اصول انتخاب موضوعات تحقیقاتی

ماده ۷: معیارهای انتخاب موضوع

موضوعات تحقیقاتی باید:

۱. مرتبط با نیازهای جامعه باشد؛
۲. قابلیت تحقیق علمی داشته باشد؛
۳. کاربردی و نوآورانه باشد؛
۴. با رشته تخصصی مرتبط باشد؛
۵. از تکرار غیرضروری جلوگیری نماید؛
۶. امکان دسترسی به منابع علمی موجود باشد.

فصل چهارم: اصول اخلاق تحقیق و جلوگیری از پلجریزم (سرقت ادبی)

ماده ۸: کودهای اخلاقی تحقیق

کدهای اخلاقی: مجموعه مقررات، الزامات یا راهنماهای اخلاقی‌بی است که بر اساس ملاحظات اخلاقی از سوی مقام صلاحیت‌دار ابلاغ می‌شود. تمام پژوهشگران، استادان، محصلان و مسئولین امور تحقیقاتی مکلف‌اند کودهای اخلاقی را در تمامی مراحل تحقیق رعایت نمایند.

کودهای اخلاقی به شرح زیر می‌باشند:

۱. رعایت صداقت علمی در جمع‌آوری، تحلیل و ارائه معلومات
۲. احترام به حقوق مالکیت فکری و حق نشر آثار علمی
۳. جلوگیری از هرگونه سرقت علمی و استفاده غیرمجاز از آثار دیگران
۴. ارجاع‌دهی دقیق و معیاری به منابع علمی
۵. حفظ محرمانگی معلومات و داده‌های تحقیقاتی
۶. خودداری از جعل، تحریف و دستکاری معلومات یا نتایج تحقیق
۷. رعایت بی‌طرفی و امانت‌داری علمی
۸. افشای تضاد منافع احتمالی در تحقیقات
۹. احترام به ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی جامعه
۱۰. رعایت اصول اخلاقی در مصاحبه، سروی و جمع‌آوری معلومات
۱۱. استفاده مسئولانه و قانونی از منابع، نرم‌افزارها و آثار علمی
۱۲. رعایت حقوق اشتراک‌کنندگان و همکاری‌کنندگان تحقیق

ماده ۹: تعریف و انواع پلجریزم (سرقت ادبی)

تعریف: پلجریزم (Plagiarism) یا سرقت علمی عبارت است از استفاده از ایده‌ها، کلمات، ساختار فکری، تصاویر یا آثار دیگران بدون ذکر منبع و ارائه آن به نام خود.

انواع: این عمل شامل موارد زیر می‌باشد:

۱. کپی‌برداری مستقیم از آثار دیگران (Direct)

۲. بازنویسی (Paraphrasing) بدون ذکر منبع

۳. استفاده از ساختار فکری یا تحلیل دیگران

۴. سرقت ادبی موزاییکی (ترکیب جملات از منابع مختلف)

۵. و حتی سرقت از خود (Self-plagiarism) است

پلجریزم یک عمل غیر اخلاقی و در مواردی جرم علمی محسوب می‌گردد که می‌تواند منجر به رد اثر، ابطال مدرک، یا پیامدهای انضباطی گردد.

ماده ۱۰. پیامدهای پلجریزم

پلجریزم تخلف علمی و اخلاقی محسوب شده و می‌تواند پیامدهای ذیل را در پی داشته باشد:

۱. آسیب به اعتبار علمی و حرفه‌ای پژوهشگر

۲. رد مقاله یا تحقیق

۳. جلوگیری از نشر آثار علمی

۴. محرومیت موقت از فعالیت‌های تحقیقاتی

۵. معرفی به کمیته نظم و دیسیپلین و پیامدهای اداری و انضباطی

ماده ۱۱. روش‌های جلوگیری از پلجریزم

به منظور جلوگیری از سرقت علمی، موارد ذیل رعایت گردد:

۱. استفاده از نقل قول مستقیم همراه با ارجاع

۲. بازنویسی علمی (Paraphrasing) با ذکر منبع

۳. استفاده دقیق از سیستم‌های ارجاع‌دهی (Citation Styles)

۴. استفاده از نرم‌افزارهای بررسی مشابهت

ماده ۱۲. بررسی مشابهت علمی

تمام تحقیقات علمی قبل از تأیید نهایی باید از نگاه مشابهت علمی بررسی گردد و راپور رسمی تهیه شود.

ماده ۱۳. نرم‌افزارهای تشخیص مشابهت

برترین نرم‌افزارهای بررسی مشابهت علمی و پژوهشی:

- iThenticate (آی‌ثنتیکیت): بهترین و معتبرترین ابزار برای بررسی مقالات علمی، پایان‌نامه‌ها و اسناد پژوهشی با دیتابیس عظیم (بیش از ۲۰۰ میلیون سند علمی).
- Turnitin (ترنیتین): ابزار اصلی دانشگاه‌ها و ژورنال‌ها برای مقایسه محتوا با میلیاردها صفحه وب و مقاله.
- Grammarly: علاوه بر ویرایش گرامری، قابلیت تشخیص سرقت ادبی را نیز دارد.
- سامانه‌های مشابهت‌یاب متون فارسی:
- سمیم نور (Samimnoor): سامانه تخصصی ایرانی برای کشف سرقت علمی و ادبی در متون فارسی با پایگاه داده قوی.
- همانندجو (ایراندک): سامانه داخلی برای بررسی همانندی پایان‌نامه‌ها و مقالات در دانشگاه‌های ایران.
- نرم‌افزارهای مشابهت‌یاب عمومی (محتوای وب):
- Copyscape (کپی‌اسکپ): بهترین ابزار برای وب‌مستران و تولیدکنندگان محتوا جهت بررسی کپی بودن محتوای سایت.
- Duplichecker (دوبلی‌چکر): ابزاری رایگان و سریع برای بررسی درصد تشابه متن.

فصل پنجم: نشر و آرشیف تحقیقات

ماده ۱۴: نشر تحقیقات

پوهنتون از نشر:

۱. مقالات علمی
۲. مجلات علمی
۳. کنفرانس‌ها
۴. تحقیقات برتر

حمایت می‌نماید. مقالات و آثار تحقیقاتی چاپ شده استادان هریوا در صفحات اجتماعی هریوا (وب سایت، فیس بوک و تلگرام) به نشر سپرده می‌شود.

ماده ۱۵: آرشیف تحقیقات

تمام آثار علمی باید:

- به صورت فیزیکی و دیجیتالی در دیپارتمنت‌ها و معاونیت تحقیقات آرشیف گردد؛
- دارای ثبت منظم باشد؛
- در بانک معلوماتی تحقیقات پوهنتون نگهداری شود.

ماده ۱۶: اصول محرمانگی

تمام اسناد، راپورهای مشابهت و معلومات تحقیقاتی باید محرمانه نگهداری گردد و بدون مجوز رسمی در اختیار اشخاص غیرمسئول قرار نگیرد.

فصل ششم: احکام نهایی

ماده ۱۷: انفاذ و تعدیل

۱. این پالیسی پس از تصویب شورای علمی پوهنتون، بالای مسئولین و ادارات مربوط لازم الاجرا می‌باشد؛
۲. تعدیل این پالیسی با پیشنهاد معاونیت تحقیقات علمی و تأیید شورای علمی پوهنتون امکان‌پذیر است.
۳. این پالیسی در جلسه کمیته مرکزی تحقیقات علمی تاریخ ۱۳۹۸/۹/۲۵ پروتکل (۹) مورد تصویب و در جلسه کمیته مرکزی تحقیقات علمی تاریخ ۱۴۰۵/۱/۲۵ پروتکل (۱) مورد تعدیل قرار گرفت.
۴. این پالیسی در جلسه شورای علمی پوهنتون تاریخ ۱۳۹۸/۹/۲۸ پروتکل (۹) مورد تصویب و در جلسه شورای علمی پوهنتون تاریخ ۱۴۰۵/۲/۵ پروتکل (۲) مورد تعدیل قرار گرفت.
۵. نسخه نهایی این پالیسی دارای ۶ فصل و ۱۷ ماده می‌باشد.

والسلام

دکتر محمدرفیع شیرزی

رئیس عمومی پوهنتون هریوا